

سونقور توركجه سى و فولكولوروندان اورنک لر

رضا همراز

rhamraz@gmail.com

سونقور تورکجه سى و فولکولوروندان اورنك لر

هله ايللر اونجه آذربايجاندان قيراقدا ياشابان تورك لرين بيرىسى اولان سونقورلارا عايد بير كىچىك يازى گوروب ؛ بونلارين ادبياتى ؛ فولکولورو و تارىخى حاقدا ماراقلانىپ بىلىك الده ائتمك اىستردىم . آنجاق نه ايسه بير شئى تاپا بىلمە دىم . خوشبخت ليكلە نئچە گون بوندان اول سونقۇذلارا عايد بير مونوگرافى كىتابى الە كىچىرە بىلدىم . هemin كىتابىن يازارى كىومىت مويدى دير . او چالىشمىشىدیر كىتابىندا بو تورك قولوندان اولان سونقورلارين ادبياتى ؛ فولکولورو و دىللرىنىڭ گوره بير اور قدر دانىشىماسىن ! يا خود راحاتجا دىشك ؛ او چالىشمىشىدیر كى سونقورلارى " كورد " ئىلىندن تانىتىسىن ! آنجاق باحارمادان بير سира ايزلر بوراخىب اىستر - اىستە مز سونقورلارين تورك اولدوغونو آيدىن جا بللىنىمىشىدیر . البتە بىلىرىك كى ؛ بوگون مع الاسف بو تورك لرين سايى گونو - گوندىن آزالىب آسىملا يا خود استحالە اولمالارى داها آيدىن اولماقادادىر . اونلارين لهجه لرين آذربايجانلى لارين لهجه لرينىن بيرىسىندىن بىلن لرده اولموشدور . سونقور لولار آذربايجاندان بير آز اوزاقدا اولوب باشقۇ ملت لر اىچەرە اولدوقلارينا رغما دىللرى داها چوخ آرادان گئتمە معروضىتىنده قالمىشىدیر . اما بونلارا باخماياراتق بو لهجه نىن الده اولان شعرلىرىندن دوشونمك اولور كى ؛ آذربايجانىن بو گونكى يا همان چاغداش ادبىياتىندان نه مقىاسدا تاثير آلمىشلار . " سىنقر در گىندىم زار كلىايى " كىتابىننىن يازارى كىومىت مويدى نىن يازديغىنا اساس ؛ گونش اىلى ۱۳۱۰ ينجى اىلدىن اونجه سونقورلولارين دىلى نام تورکجه ايدى . حتى بير كورد ده اورادا تاپماق مومكۈن اولاسى دئىيل دير . كورد لر كىندرىدە ياشايىردى لار . آنجاق ۱۳۲۰ ينجى اىللىرده ناد على خان امير امجدى سونقورون حكومتىنە قويولدوقدان سونرا ياواش ياواش آيرى لارىنىن دا آياقلارى بو شهرە آچىلمىشىدیر " آشاغى داكى شعردە داهى شاعير اوستاد

رضا همراه

سونقور توركجه سى و فولكولوروندان اورنک لر

شهريارين ايzin چوخ راحاتجا گورمك مومكون اولوب ؛ وطن حسى ايسه بورادا نه درجه ده قىزغىن
اولماغى داها اوستون گورونور . باخين .

ديارم سُونقر

اي وطنم اي سُنقرم ، ديارم

اي سَنْو تُرِياغُو مَنِيم مَزارِم

سَنَّه رى بُو خاطيره لَر كى وارم

اوشاغلروڭل، سَه أُوزو باھارم

اي تُرِياغُو سُرْمَه بِيزْم گَنُوزَلَرَه

ايوش ديرمانو گلين اولان دُوزَلَرَه

سُهيلو گُل تَكى گئولان أوزَلَرَه

شيرين ديلو مَزَّه وَرَن سُؤزَلَرَه

سُنقر، دانش، اُوريلىرى شاد ايله

يخلميش اُوريلىرى آباد ايله

تُرِياغَه گيَيَن اوشاغلارو ياد ايله

سَنَّه مَنِيم عُصَّه مِنه داد ايله

سُنقر؟ سَه سِز گيمَه اُفري باقلَيم

آج قُواحاقو تا سَنَى قُواحاق ليَم

بؤيىمَ قُل آت، آوقَجَه آفَلَيم

سُوزَلَرَويى ديم، اُوريُو داغلَيم

سُنقر أُوري دَردى مَنه چُوخْ الْمِى

قان أُورَيْم بُو دِيَارَه تُوخْ الْمِى

يُوخْ الْمِى دَرَد بِيلَانْ أُوري ، يُوخْ الْمِى

باشده گيچَن گون لَرَو تانسُوخْ الْمِى

خُوشْ أَلَه آو باشده گيچَن گون لَرَه

شاگَرَه چَكَن بِيجِين بِيجَن گون لَرَه

تُلوغَدَه بَرَك عَيْرَان اِيجَن گون لَرَه

شادِلُو غِنَه كُؤنَى بِيجَن گون لَرَه

غِيرَت حامِنَه سُو اِيجَن گون لَرَه

مَرَدَانَه لوغ رَختَى بِيجَن گون لَرَه

خُوشْ أَلَه آو شاؤ چَرَه لَر وختِنَه

كُؤلَّكَه رَه كى قَهْوَه خانَه تَختِنَه

چايدَه گَلن قِز آجِلن بختِنَه

گَلين قِزو مِين حوقلُو آغ رَختِنَه

آت يارُؤوه آو چوبى چَكماغلَرى

دامَنَه دُورَنَلَر تُويَه باخِماغلَرى

آروارَلَرُو كُوجَه سِيرِماغَلَرى

آقِشمُلَنَنَه آشَه باخِماغلَرى

خَمير دِيارَنَه ياتَن گَجَه لَر

يارِي گَجَه خَمير چَاتَن گَجَه لَر

گوئه تۇن ، ئئور آچن گەڭە لر
هاردى آو جۇرى يابىن گەڭە لر

هاردى آو سۇزايىشىن ڦولاڭلار
هاردى آو چارشى تۇن دۇراغلار

هاردى رە دەرى بىلەن اوشاغلار
گىدەلە بۇ دىيارە آو ڦۇناقلار

دنیانو دا شىرىن لۇقى قالممى
ھىچ قاپۇنى شادلۇقە تە چالممى

ھېچكە بۇ دىيارە تاوان آلممى
ھىچ كىسە دنيا اۇرىيى يانممى

حسىتىم آو شىرىن شىرىن سۇزىلە
نامىرىجى آىكلەن دوزلىلە

حسىتىم آو آشنا باخن گئۈزلىلە
هامى نجۇر باش ڦورىلە دۈزلىلە

وختى سەحر گلى اۇزە گۈلدى
سەحر بانكى نماز وختى اولىدى

جانماز عطرىنە اتاق دۈلەدى
يەكە تە قاب باجە نى سۇلەدى

او موقع بى مەدائە لوق وارىدى

ايولارده ره گل خانه لوق واريدي

بيجـه ايولـوق يـكـانـلـوق وـارـيـدى

هـارـدـه بـو جـورـ بـيـكـانـه لـوقـ وـارـيـدى

قارداش بـخـلـنه باـخـمـزـدى قـارـدـاـشـه

يـؤـلاـشـه كـه خـنـجـرـ وـرـمـزـدى يـؤـلاـشـه

درـه _ نـنه ، يـاقـلـوزـ وـرـمـزـدى باـشـه

يـوـخـدى كـجـهـ لـرـدـهـ آـوـ چـاـوـوشـ سـسـىـ

باـباـوهـ گـورـ گـورـ زـائـرـينـىـ سـسـلـاسـىـ

سيـنـيـوـقـ سـيـنـيـوـقـ أـورـيلـرىـ بـسـلـاسـىـ

خـادـيمـهـ دـىـ گـجـهـ چـراـغـ آـجـمـسـىـ

قلـنـقـولـوغـ ، آـىـ تـوـتـلـانـ گـجـهـ لـرـ

مـىـسـ غـازـانـهـ قـاشـقـ دـوـگـنـ گـجـلـهـ لـرـ

چـلـلـهـ لـرـىـ باـشـهـ وـرـنـ گـجـهـ لـرـ

فـورـؤـ اـوـزـمـ فـوـزـنـهـ يـنـ گـجـهـ لـرـ

شـوـشـمـكـىـ يـهـ خـوـشـ أـلـنـ أـورـيلـرـ

آـرـدـىـ سـارـؤـ تـازـهـ يـاـپـنـ چـورـيلـرـ

غـيرـتـ يـؤـلـنـهـ قـيرـتـلـانـ تـوـسـيـلـرـ

هـرـكـهـ بـيـلـئـوـ رـىـ أـورـىـ كـوـرـيلـرـ

قـدـيمـكـيلـارـ يـاخـچـىـ دـاـنـشـمـاغـلـارـ

رضا همراه

سونقور توركجه سى و فولكولوروندان اورنک لر

بىر بىرى احوالى آراشماغلارى

بىر بىرى درد دلى بىلماغلارى

ايىنى تېروكدى او تۇپاگلارى

قىدىمكىلار شىرىن شىرىن سۇزلىرى

قىدىمكىلار آو مەربان گئوزلىرى

يادلىرى خىر ھاردە رلە اۋزلىرى

دؤشدى گۈگ اۇزىنە او يۇلۇزلىرى

أوشاغلارو بىركلارى گۈگ مىن جۇغى

أناق ئرو ردىف ردىف ياسۇغى

مىس غازانى مىس تاوه سى قاشۇقى

دۇكانلارو شىرىن شىرىن قاتۇقى

سۇنقر إمام زارە نؤ سۇقى بلاغى

درمان ايلاردى ناخۇشى ناساغى

أوردە گىچەن ياشلىناردى دۇراغى

گىچەمى دا آو بىلاعىدە كى چراغى

خۇرددە أشاغلار ڦول و ڦولواڭلارى

گلىنلارو مىن جۇقلۇ بۇيماغلارى

تازە دۇعنىلار تازە ڦويماڭلارى

يىكە نەنە باغلىيىن بىلواڭلارى

رضا همراه

سونقور تورکجه سى و فولکولوروندان اورنک لر

گئون دیواردە گېيىنه ، آقىشىم أۇلنىه

يَتِيم آناسى خَيْمَه نى وُرَنَه

يَتِيمُو آو كُوجى أُورى دُولَنَه

مَنِم تَكى كِز گِيچِرردو سَنَه

إِشِيق گۈن نؤز كە گَجَه يِل دُولَرَدى

يَتِيم آناسى شم لَرِي آجَرَدى

يَتِيم آو كُوجى أُورى دُولَرَدى

خَيْمَه غَذَاسِى أُورى تُوَنَرَدى

اى سُنقر ، اى بىزَرَه غَمَخواَر اُولَان

اى سَه بَزَه مُوبِيس اُولَان يار اُولَان

اى هامى غَمَلَرَدَه بَزَه وار اُولَان

غَرِيب قَناريَلَرَه گُلزاراًو اُولَان

اى سَه بَزَم آجَدَادِيز تُرپاغى

اى باشى اوجَه ايرانو اوشاغى

اى كِز غَرِيب لَر اُورى چِراغى

دُوراغ سُو سُوزَعَ عَرِبَلَرو بلاغى

بُولُزو دُؤشىسى تُوباغَه اى فَلَك

يا لمىشىو گُل دَرماغَه اى فَلَك

فرهادلرى چَكدو دَاعَه اى فَلَك

غُلَلَر قَفَرَو تَنَگ قَوْحَاقَه اى فَلَك

قامىتى گۈل اۇغلانلىرىنى سىس لە
رشيد رشيد جوانلىرىنى سىس لە

يَكَه يَكَه خَزانَلَرُوْبِي سَسَسَ لَه
كَنَه غَرِيب بَاوَانَلَرُوْبِي سَسَسَ لَه

سُنْقُر ، جَانِمْ قُرْوَانْ بُؤْ تُرِيَّبَاعْه
عَرَبِيلَرُو گَلِيلَ لَه باش وُرمَاعَه؟

دَى نَنَه لَر گَئُوزِي فُوماًء باخْمَاعَه
بَلْبَل تَكَى باش وَوْرُو تَيز تَيز باعَه

هِيج نَنَه گَئُوزِي قَابُوْرَه فالْمَسِى
هِيج باجى قارداشىچى داغلَان مَسِى

هِيج كَه باوان قاپسِينى كِز چالْمَسِى
هِيج داداَيَه خَل أُورَه يَى يانْمَسِى

سُنْقُر هَامِى أُوشاغلَرُو شَاد أُوسِى
عَرَبِيلَرُونَنَه ، هَمِيشَه يَاد أُوسِى

مَكَتبَه كَيْيَن أُوشاغُو أُسْتَاد أُوسِى
دَروازَه آجُوح ايَوْ آبَاد أُوسِى

شِيرِين شِيرِين كُرِيَّه لَرَوْ چاق أُوسِى
يَكَه لَرَوْ جَانِى هَامِى سَاق أُوسِى

همىشە دائم سە أوزۇ آق أوسى

سُنقر ايللە چار طَرَفو باع أوسى .

بونودا آرتىرىم كى ؛ فولکولوروموزدان سوز دوشىنده نه ايسه آذربايجان فولکولوروندان داها آرتىق ؛ اصفهانىن فريدىن شەھرىينىن تورك لرىنىن دب - دستوروندان ؛ ھابىلە قم ؛ ساوه ؛ اراك ؛ افغانستاندا ياشايان تورك لر ؛ اهواز داياسايان افسارلارдан ؛ ھمداندا و ساير بوكىمى نسبتا اوزاق يېزلىدە اولوب فولکولوروموزدا ايز قويان تورك لردن داها جوخ بىلىك كسب ائتمە يى اوره يم سئوردى .

اونودماياق كى سونقور تورکجه سىندە آز ايشلر گورولوب لايقى قدر آراشدىرلىسادا ؛ آنجاق بىر سира تورکولوقلار ايللەرن بىر قوللارين چىمرە لە يې گۈزىل بىر ايشلرە قول قويموشلار . من بىلدىيمىن بونلارى گوسترمك اولار :

۱- آلمانلى گرھارد دوئرفر

۲- ويلاديمير مينورسکى

۳- محىتىپى ابراهىمى

۴- روح الله اميرى

۵- دوقتور جواد هيئت - وارليق درگى سى ؛ سايى ۸۸-۷۶ يىنجى ايل - تهران

۶- مهران باھارلى - اينترنت

۷- سعيد قبادى

۸- پرويز قربانى

۹- امير ارسلان حديدى

۱۰- كيومرث مويدى

منىم گوزومە دين ماتيرىاللارдан كى اوست سطىيرلاردا اوئلارين سياھىسى نىن بىر سيراسى تىقىدىم اوaldo ؛ آشاغى دا كى يازى نى حاضيرلايا بىلدىيم . بلکە ده اوره يىزىجە اولوب دئىه ؛ تورکجه مىزىن بو مهجور لهجه سىنه ماراقلانلارдан اىستە يك كى بو قونودا داها آرتىق چالىش سىن لار . اونجە اىستىرىدىم " سونقور " سوزونون آنلامىنادا توخونام . بىر سира سوزلوك لرىن اشارە سى اساسىندا سونقور سوزو شونقار سوزونىن آلينمادير كى بىر تەر قارتالا ياخود قىرقى ياخوشار قوش لاردان دىر . البتىه بىئىرىن آدىن سىنجر كلمە سىندەن گلەمە دە يازان وار كى يئنە اونون دا كوكو ائلە تورکجه دىر . بۇ شهر ھمدان ؛ كرمانشاھ ؛ قوروھ ؛ و سىننەج شەھىلرىينىن ھنە ورىنەدە قرار تاپىپ ؛ مساحتى ۲۲۴۲ .

رضا همراه

سونقور تورکجه سى و فولکولوروندان اورنك لر

كيلومتر حدودوندا و دنيزدن ١٧٠٠ متر ارتفاعى وار . بورادا كونلوم ايستردى سونقور شاعيرلرينىن بىر سيرا شعرلىرىن اوز گوزل لهجه لرىنه ال ويرمادان سىز سايىن اوخوجولارا تقديم ائده م .

شهرىمىزىن دىلى

شهرىمىز شمع-ى شىوستانينا پروانه، منم
داغينا، داشلارينا عاشيق-ى ديوانه، منم
كتى دونيا با خودا چونكى بو تورىاغدا منى
ۋئرمىيە ن تورپاغىنى مولك-ى سولئيمانا، منم
چوخ عزيزدى وطنىم، چوخراق عزيز ھموطنىم
بو محبىتىدە اولان عالمە افسانە، منم
مېللەتى خورد-و اىرى گۈزلىرىمەن ايشىغىدى
دولانان باشلارىنىن دۇورىنە پروانه، منم
جانىم ایران، وطنىم سونقور، اوزوم تورك زيان
پاكىاز عاشيق اولان مىھنەم ایرانا، منم
منه شاعير دئمە مجنون-ى بو لىپلايام من
شىنم-ى اشكى وئرە ن جىلوه گولوستان، منم
يازمامىش سونقور ا تارىخ-ى مودوون بىرىسى
بو جهندە گئچە ن اىيامينا بىگانە، منم
خوشنا بولبولو چوخ وار بو گولوستانىن امير
مور-ى مىسىكىن كى بىغار زحمتىنە دانە، منم.

سونقورون قوجامان شاعيرى رحمتلى اوستاد روح الله اميرى

على عمرانى

داع

آؤ عَطَشْ خَسَرَتِي نِي چَكَنْ دُوراً غَلَرَدَه، مَنَه

آو سُوسُور قىتَنْ آبو يَكَه بِلاغلَرَدَه ، مَنَه

بىجَه غمناك أُوخىماغ پىج لنى آفىشَم كه أولى
آو آسىر فُوش كه أُوخىر آفىشَم أوزاقلَرَدَه مَنَه

أو قَرَه لاله نى هركَس اُوحَه داغلَرَدَه كئوري
ياد ايَّلَر مَنَه كه داغلو ، آبو داغلَرَدَه مَنَه

أُورَيم باعى نَمَر ورَمَرى و أُولَى خَزان
او فالَنْ حسَرَتَه ياش گئوزى باغلَرَدَه مَنَه

باغبان باعَه گلى ْفُواحَقِنَه گل آپارى
گلى كه فيَّج آلتىنَه دُوشمى ْفُواحَقِلَرَدَه مَنَه

عَينَ آو ياقلوز آقاج كه يولچى لر كؤلگە سيرى
شاخ و برگى سينَنُوق يانَنْ او حافلَرَدَه مَنَه

گئجه لَر- على عمرانى

خيمَه رَه شمع خيال الْمَى ْفُوناقيم بُو گَجَه
غضَّه لَر بِروانَه سى الْمَى ْفُوناقيم بُو گَجَه

پىج لَنَأو خَزان يلى باع اميدمنَه تَجور
ثمرى يؤخدى بهار كُورممى باقِم بُو گَجَه

أو قَرَه لاله جيگَرُوق مَنَى مشغول ايَّلمى
سنَّه اى لاله دُوراع يؤخدى سُراغِم بُو گَجَه

عُصّه لَرْ أَلْمى بُلُوط ، تَنگ أَوْرِيمْ تُؤْتَمِي گَنَه
سَسْ جَخَار ، سَسْلَه مَنِي آوْجَلُوقْم بُو گَجَه

دولاِنم باشُوه ساقى كه مَنِي ياد ايَلَرو
فُومَرو اُونلُوو قاله داغُلُو دُوراِغم بُوكَجَه

على عمرانى

مهاجر فُوش

فَقَسِيمْ قَابِيُو سِينِي آج تَايَا باَنَه چِخَم
كُلْ آجَنْ وَقْتِي سَحَرْلَبَاغْ وَبُسْتَانَه چِخَم

أَوْرَه يَم طَاقَتِ بُو گَنج قَفَس لَر ، يُو خِيرِي
مَرَ گُلْسَتَانْ فُوشِيمْ ، گَرَى گُلْسَتَانْ چِخَم

بُو غَرِيب تُرِبَاغَه اُولْمِيورِي امِيد باقلَماقم
قاپِيُو آج تَا بُو غَرِيب لَوْقَدَه غَرِيبَانَه چِخَم

مَنَه بُو مِصْر قَفَس عَزِيزُلُوقَى جلوه سى يَوْخ
قَانَاتِم باقلَماقم صِياد قُؤ تَا كَنْعَانَه چِخَم

نَه بَهارَلَر باشِيمَه گِيچِميُو ، دَم وُرمَمِيشَم
نَعْمَه لَر حَسْرَتْ أُولُو ، آج قَابِيُو مِيدَانَه چِخَم

هاجانَه جَئِين بُو قَفَس لَرَدَه اسِيرُلُوقَدَه قَالِم

رضا همراه

سونقور توركجه سى و فولکولوروندان اورنك لر
هاچانه جئين آ بۇ ميدان و او ميدانه چىخىم

منە عمرانى تە كى تىنگىئ بۇ دنيا قىسى
قانات آءۇ گئۇن آچىرم كە مۇلک رضوانە چىخىم

دالاخانى- اقبال بنى عامريان (شاهد سنقرى)

سۇنقر سىنۇ باشۇ ساع اوسى
أوغلانلۇرۇ أوجاق لرى داغ اوسى
ساجى اوزن قىزلى بەختى آق اوسى
عَزَوْ عَزَوْ أُوغلان لَرَوْ يِيْ قِرْدَى
دُنْيَا بِرَّه زُوْخْ وَ وَرَمْ يِتَرَدَى

دالاخانى سە گۈركەن داخلىرم
ايىمە اوت وۇرمى مەnim آخلىرم
سۇلۇ سۇزم سىنۇيچى مە ساخلىرم
دۇگىن لرى ايش دە آجىن آل هانى
چىكمى اوتە فىتنە بۇگۈن دۇيانى

اول مەحرىم ايشىم مەnim سۇزلىرم
اولمى قەرە كەچە و گئۇنۇزلىرم
يۇل ايلىيو بۇ ياش تۇكىن گئۇز لرم
اوزاق اولان ياردە خۆر ور منە
تا يار گلن گۈن مەفر ور منە

خەل اورىيى بىز بىرىيە پىيس اولمى
زىندىگى معنى سى فقط فيس اولمى

آوكى اُوري پاکدى دا مُفليس اولمى
باشمىزه غَريبه لر جُول اولمى
اُوري خوشى بُوگون فقط پول اولمى

دالا خانى حيران لَرو هارده رى
قنارى لر قفس لرى دارْ درى
گُوگرجينو آقْ پرى بازارْ درى
كُنوز آچتە قاناتْ لرى چَكىلە
حَسرَت گُلى اُوري لرَ آكىلە

فُومە قىزل گُل لَرو پَر اوسى
قرە تيكان باشلَر افسَر اوسى
گُونوزمىز گچە رە بَدئر اوسى
أۋزَه گُوان گُل لَرمىز ساراللى
داخْلَرَنَه اُوري مِز ياراللى

گيدى هارَه قىزل باير گُل لرى
شاه فلاхи فُوش لرى سُنبىل لرى
چَه چَه وُرن چَاوَكَن و بليل لُرى
ساجُو گُلى سُوبىنى كيم باقلرى
كيم ايلى آواره اوشاقلرى

گيدى هارَه مَمه لاري دُؤزلى
درَه مالَه باغْلَرْنُو فُوزلى
سونگرمز گونينو يولوز لرى
امان بوغان بَنى سُوبى خُوز اولمى
باشمىزه آل گَزَرَن تُوز اولمى

گيدى هارَه تُوزتَپَه نُو لاله سى

گىزلىنو تاپْ تاپه سى ناله سى
گۇنىش باغى يېرىاغى چاقالسى
سَراؤ سُوبى اوزمىزه گىسىلى
سۇنگرچايۇ باراملىقى يخلى

ئەنس آلن يلاعى دا كۇر اولمى
دېباغ خانە سۇوق يلاقى بۇر اولمى
ھەنە مىيە باخاوسە ناھۇر اولمى
ھىش نەمە دا قالمەرى اۆز يېرنە
باخماقى وار بۇ دۇرە آخرىنە

قرە گۇنۇ چىداڭى دا جۇول اولمى
قرە فيە بۇغىدە لۇغى يۇل اولمى
قرە چايىر باشىمەزه كۈل اولمى
مالك اوسىنە آگە سىز اوشاعلەر
سۇز بىلەن آرم اۇرىنى داعلەر

دالا خانى قازانچە ھاردىھ قاڭلى
كىز سۇبىي نىيە بىلە آزاڭلى
گەھر داشى دۇرى گلى سارالىمى
مانكۈرە دا داغ داوارى تاپلەز
سارۇ چۇرى ايۇردىھ دا ياپلەز

مانكۇ ھانى حاج باحالان مغارى
آحۇ سۇسۇزلىرى قىشىنۇ بەھارى
ھىچ يېرە چات مىيۇ گراھاوارى
بوسانچى نۇ چىخدى بېرنە جانى
سارالى دا آلن جەنۇ بۇسانى

ئۇت آقاچى بى حُرمٰتى وارىدى
قارى لَرُو سُوزى بى گُون كارى دى
اُورى لَرُو اِشِقْ لَرِي تارى دى
گىدى هارَه آؤ سادَه زندگى لَر
پاک لُوقِنَه تارِيَه بَنْدَگى لَر

ديوی داشى ره ، سىيَوه رَه ياد ايلَه
قرَنْ داشى اُوسِينَه فرياد ايلَه
سارُو تيكان دُوزىنى آباد ايلَه
اوجى ايتنى قُومَه بى گَس گَز اُوسى
آلوزِيزْ شَرْمِنْه قِرمَز اُوسى

داش ايشافه محله نُو وفاسى
پېرَه سَوَنْ كُوچَه سِنُو صفاسى
ايمام زارَه يلاعِنُو شفاسى
هېچ بيرىنى هيچ كَه دا ياد ايلَمَز
هېچ نَمَه دا اُوريُو شاد ايلَمَز

پېرَنُو ايُودَه يايَن چُوريى
گاوشْ دُوز خانَه راسِسِينُو تُوسىسى
چَرِيلاغى خَلْقِنُو پاک اُورى
گَرْمَه گُنوز هيچ بيري يُوحْدَى بُوكُون
سُوزَگَزَن بازارْدَه چُوحْدَى بُوكُون

غريب تورپاخ

بهارى تىڭ ألن دنيا ، آچِلمَز گُل خَزانِن نَه
تَمَر گُورمَز گُنوزه ، بُودنيا بُوسِستانِن نَه

مُرّوت سِز فَلَكْ چَرخى ، وَفَاافلاطونَ ساتمه

آلە چاتمَز بىلە كالا او دنيا نؤ دكابىن نە

مقامو مال دنيايه اگر بيل باقلارى فارون

نە حاصل كئوردى آخر كۈن ، كە حسرت قالمى جايىن نە

قانات خوش چالمى هىچ ڦوش احل صيادلەن دۇزدە

كە بۇ نالوطى صيادە تىر آيرلمَز كماين نە

مسافر، كاروان لرده فَلَكْ مُلْكِنَه شؤون قالمى

مهاجر ڦوش خَزان وقىي گىچر ائوز آشىيان نە

قباد و جم بۇ تُرىاغدە بى وقت فرمانروايىمىشلە

فقط آؤ قالمى اى قارداش او ايڭى دودماين نە

حکایت لر دىئر دنيا گىچىن گئون لرده عمرانى

شىرىن لۇق گئورمەن هىچ كَس بۇ نقال و داستان نە

على عمرانى

آمان داي -

اى صاف و ساده بى ضَرَر آمان داي

دوز و كَلَكْ دَه بى خبر آمان داي

قدىم سُنقر لُورە اثر آمان داي

اى سُويزلىرى كان شكر آمان داي

أُوزدَه گُوبَلَن ، ولى پَكْر آمان داي

اي گورمميش اوشاغۇ و اهل و عيال

عمرى گىچەن هميشه بى قىل و قال

اي غصە لرده دايماً بى خيال

اي خانمانى مختصر آمان داي

باشە وۇرن بى دردسر آمان داي

ياپىشىمۇرۇ هېچ موقە روزگارە

تائىمرو عەرمۇننە بى ادارە

اۋلۇو ولى آرد چۈير مەرۇ مۇرارە

ناكىسە بۇين ياترمىن آمان داي

ھىچكىسى اينىجىدرمىن آمان داي

خوش آو تۇنگ دالە آتن گۇن لەرە

قىش گۇنى لر قارە باتن گۇن لەرە

ياياى شىكت دۇزىدە ياتن گۇن لەرە

تۆر وۇرن گۇن لرۇوه آمان داي

قاردە قالن شۇن لرۇوه آمان داي

خوش آو كلاش لەرە ، خوش آو شالۇووه

خوش آو فۇماغ تۆر لرى دالۇوه

خوش بىغى پىچىلماعە خوش خالۇووه

قەمە وۇرن گۇن لرۇوه آمان داي

كتابىلى بالام ھۇوه آمان داي

خوش آو كوجى چىلىمەن ئاشىنه

آش پىشىرەن باجى گئوزى ياشىنه

آشى يىن بى قاودە يۇلاشىنه

خوش نۇخۇرى دۇيگىماڭۇوه آمان داي

آت پايىنى بُويلىماعوه آمان داي

آذىتىو بى كىمسىئە چاتىرى

ھېچكىسو قانىھ آلو باڭمىرى

وحدىنۇ خىل آورۇسىنى سانىمىرى

ھېچكىسە وۇرمۇز نارۇ آمان داي

آوري كى ايتنىز دا آرۇ آمان داي

قەمە وۇن گۈنى قانە باىرددۇز

اۇزۇزىچى مەطلىبۇزە چاتىرددۇز

راحت اولىرددۇز گەخ خوش ياتىرددۇز

"جۇخ صافىدى" اوري لىرۇز آمان داي

حالىيدى چۈرى لىرۇز آمان داي

خوش آۋە كە ياخچىلۇغى دىيىللە

رغبەتىنە سۇراغىنە گىيىللە

وقتى أۇلى أۇيىچى يەلىلىلە

نېھ خىراو اولاخ گىرى آمان داي

باتاخ خەلە عىن ورى آمان داي

بۇرۇزگاردە بىجە شاداوري يۇخ

مېنە مۇراد آتىنە و سۇرۇي يۇخ

راحت بۇغازادە رۇداولە چۈرى يۇخ

كاشْ قالمىيدۇخ بۇگۈنە آمان داي

قانايمىز فلک يۇنە آمان داي

اولمى ئوري عىن سىنۇغ نۇمۇرتە

زىوخ يراخ ھر سەحر و گۈنۈرتە

قۇينۇ بۇگۈن تاشى ورلەمى فۇررتە

رضا همراه

سونقور توركجه سى و فولکولوروندان اورنک لر

آبۇغارە غەم يۇخىدى آمان داي

خۇشلۇخ أۇرى دە چۇخىدى آمان داي

سۇق بۇگۇن تۈكمى گرا باغىنى

دۇلۇجە تۈكمى گرا يېرىغانى

اللرمى تۇتىمى گرا داغىنى

باسمى لاقۇ گىرالرى آمان داي

هامىمىزى تۇتىمى شىرى آمان داي

ھناشىرْ أوغلانى فلاك آپاردى

اگر دە قالمى حامى خەلە خواردى

دېرى قالن اگر بۇگۇن مۇراڭدى

كاشكە من و مۇراد اولاخ آمان داي

قالن لەرە أۇردا گۇنلاخ آمان داي

رضا تكى گىلە يان ورمارى

آشىرف آما نلا يە آمان ورمارى

سييفى يە بىجە گۇن وچان ورمارى

شىرى يېرىدىلە بى گۇن آمان داي

آخرى أولە لە زېيون آمان داي

عمركەمىز گۈون تە قالن قارىدى

آبو قەقس يېلىرىچى دارىدى

يېزم تكى آرم ايلە خوارىدى

گۇنورمارى خۇشلۇغ گۇزىمىز آمان داي

بوجازدە قاللى سۇزىمىز آمان داي

آوكە ايىسىرددۇخ ئىمەز چاتمارى

آونە رە كى وارىدى بىل ياتمارى

دُنياره خُويزْ لرنَه قاتْ مَرى

آى بُو يامانْ دُنيالَرَه آمان داي

قانِمىزى قاتى تَرَه آمان داي

آوْ كه ايسترْدُوخ أونى يزْ گورْمَروخ

آوْ گورْكَنْ لر يُولنَه دُورْمَروخ

عُمرِمىزى يا خُچى باشَه وُورْمَروخ

گورْمَمى گُون لرِي گورَنْ ، آمان داي

حَسْرَتَه باشَه وُورَنْ آمان داي

قديم تكى بىجَه قاپُو چالَنْ يُوخ

درَوازَه نى آچَنْ خَورَ آلنْ يُوخ

" فُوناغ واري " بىجَه گَجَه فالَنْ يُوخ

هانى قديم گَلَلَه فُوناغ آمان داي

يرمى نَغْرِ بىجَه أتاق آمان داي

ايولْ حامى يَكَه ولى ، بُوشْدِلَه

آرمْ لرِي فَقَسْ دَكَى فُوشْ دِلَه

مَعْلَرى اوچْمَى هامى ناخُوشْ دِلَه

سنَه خيال خُوشْدِى بُو خَل آمان داي

وُورَأو هامى درْدَنَه پَلْ آمان داي

سَحر اذانى يُوخُورَه خَل دُورَأو

هر بيريسى إِللَى جُورَه قَنْ وُورَأو

تا آخْشَمَه زَحْمَتَنَه ا ييشْ گُفَرَأو

يرْمَى دَانَه چُوري تا پَه آمان داي

أوغُورَنَه روزى قاپُو آمان داي

كاشكَه وفارَه سنَه يزْ چَكَيدُوخ

ساده لۇغۇ چىنجىسىنى آكىدۇخ
ياخچىلۇغۇ داڭە سىنى سېپىدۇخ
مەظھەرى نۇ دردى بۇرى آمان دائى
دۇنيانى چۇخ سەخت گۇنورى آمان دائى

على اكبر مظھرى

شهرىمىزىن دىلى

شهرىمىز شمع-ى شىبوستانىنا پروانە، منم
 DAGIINA, DASHSLARIINA UASHIQ-İ DİYAWAH, MİNM
 گىتدى دونىيا خودا چونكۇ بو تورپاقدا منى
 وئرمە يە ن تورپاغىنى مولك-ى SULHIMAN' A, MİNM
 چوخ عزيزدى وطىيەم، چوخراق عزيز ھموطىيەم
 بو محبىننە اولان عالمه افسانە، منم
 مىللەنلى خورد-و ايرى گۈزلىرىمەن ايشىغىرى
 دولانان باشلارينىن دۇورونە پروانە، منم
 جانىم ایران، وطىيەم سونقور، اۋزوم تورك زىبان
 پاكىاز عاشيق اولان مىھنەم ایران' A,
 منه شاعىر دئمە، مجنون-ى بو لېپلا' يام من

شىنم-ى اشكى وئرە ن جىلوه گولوستان، منم

يازمامىي سونقور' A تارىخ-ى مودۇون بىرىسى

بو جەتىدە گىچە ن اىيامىينا بىگانە، منم
 خوشىوا بولبۇلۇ چوخ وار بو گولوستانىن،

رضا همرار

سونقور توركجه سى و فولکولوروندان اورنک لر
"اميرمور-ى ميسكين كى بىغار زحمتىنە دانە، منم .

روح الله اميرى سونقورلو

البته ايللر قاباق سايىن مجتبى ابراهيمى جنابلارى بو اونودولموش لهجه نىن بىر سира آتابابا سوزلرىن بىر يئرە توپلاماقلا بويوك بىر ايشە تشىت گوسترمىشلر . ۱۲۵۰ يىنجى ايللرده توپلانان بو آتاباسوزلرى بىر ئىچە ايل او تارىخدىن سونرا تورك ادبىياتىنин ھوسكارلاريندان اولان امير ارسلان حىدىدى ؛ مهران باهارلى و سعيد قبادى نىن ھمت لرى اساسىندا فارسجايا دا چئورىلمىشدىر . بورادا ايسىردىم بىر سئوبىنجىمى سىز ايلە پاپلاشدىرىپ ؛ بو آنالار سوزۇن سىزە دە تقدىم ائدەم . بويورۇن

لطفا :

سونقور آغزىندا توركجه آتا سۆزلرى، سۆزجۈكلىر، دئىيملر

آت آلمەمى، آخر باغلىيماو (آت آلمامىش، آخر باغلاپىر) ھنوز اسب نخريدە، آخر مىسازد.
آت مىنهنىنى تانىر (آت مىنهنىنى تانىپىر) اسب سوارش را مى شناسد
آته مىنهنۇنى، دون گىدرەنۇ (آت مىنهنىن، دون گىيەنېندىرىن) اسب مال كسى است كە سوارش مىشىد، لىباس مال كسى كە مىپوشىد
آتهلن دوشەر (آتىلان دوشەر) كسى كە بىردى سرانجام مى افند.
آح آرم، داش دە بىر (آح آدام، داش دا بىپەر) آدم گرسنە سنگ را ھم مى خورد
آجىنە ايت غرخاوري (آجىندا انىت قىرخىردى) از گرسنگى پشم سگ مى چىند
آچىلمەمىش سفره بىر عىبى وار، آچىلن سفره نۇ مىن بىر (آچىلمامىش سوفرا بىر عىبى وار، آچىلان سوفرانىن مىن بىر) سفره باز نىشىدە يك عىب دارد و سفره پەن شىدە ھزار و يكى
آرىيە اكىن، بوغىدە درمز (آرىيَا اكەن، بوغىدا درمز) كسى كە جو مى كارد گىندەم درو نمى كند
آرمۇ آللە ھەر نمە يازمىشلى، ايلە اورى (آدامىن آلىبىنا ھەر نمە يازمىشلار، ائلە اودور) بىر بىشانى ھەر
كس ھەر چە بنوبىسىند ھمانىست
آغ ايتىو، غرە گونى (آغ ايتىن، قارا گونە) روز سياھ براي سگ سفید
آغىرمىن باشە، دسمال باغلىەمزلە (آغىرمىيان باشا، دسمال باغلامازلار) سرى كە درد نمى كند
دستمال نمى بىندىن

رضا همراه

سونقور تورکجه سی و فولکولوروندان اورنک لر

آق تف گورنه، اونه خیال ایکی قرانلوقدی (آغ توپورجك گؤره نده، اوغا خیال ایکی قیرانلىقدیر) تف
سفید که بییند فکر میکند دو ریالی سست
آق یارمه، قره گونى جىرى (آغ یارما، قارا گون اوچوندور) بلغور سفید يراي روزهای سیاه می باشد
آقاج گورنه، هىز ایت قاجر (آغاج گؤره نده، هىز ایت قاچار) سگ هرزه چوب که بییند فرار می کند
آل آپارمیش آل او را بردە است (آل=صورت موھوم و خیالی که به چشم انسان تنها در شب یا زن
حامله دیده میشود)

آورو بھار گیوگتى دیولى، که دواره گیوگرە (آبرى باھار گؤی اوتو دئییل کى دوباره = گئنە گؤیەرە) آبرو
سېزه بھاري نىست که دوباره سېز كند
آورونى يەمى، حيانى سىچەمى (آبرىنى يەمەش، حيانى سىچەمىش) آبرو را قورت دادە و حىا را دفع
كرده است

اتى درناقدە آيرمزله (اتى دىرناقدان آىرمازلار) گوشت را از ناخن جدا نمى كىند
اذانچى اولمېنە، خروز اولي بلقاسم (اذانچى اولماباندا، خورۇز اولار ابولغاسىم) وقتى مۇذن نىاشد
خروس ابوالقاسم مى شىود
اگر آبو دىلى ره وارو اولمېدى، قرقە گۈيزو چخارىدى (اگر آبو دىلىن ده وارىن اولمايىدى، قارقا گۈزۈوو
چخارداردى) اگر اين زيان را هم نداشتى كلاع چىشتى را در مى آورد
ال الي تانير (ال الي تانىيىر) دست ، دست را مى شناسد .

ال الي يوور، ال لە البيزى يوور (ال الي يووار، ال ده ال-اوزو يوواو) دست دست را مى شورد و
دست هم صورت را مى شويد

ال ايشلر، گىوز غورخر (ال ايشلەر، گۈز فورخار) دست كار مى كند، چشم مى ترسد
الله آچىن جراغىي، بىنە گىچەرە بىلمز (اللاه آچان چىراغىي، بىنە=قول گىچىرە بىلمز) چراغى را كە خدا
افروختە، بىنە نمى تواند خاموش كند
الله بىرەنە ورنە، ننه سنه آراشىمز (اللاه بىرينىه وئرەنە، ننه سينى آراشىمان) خدا بە يكى بىدەد از
مادرىش اجازە نمى گىردى

الله هيچ كمىسى اول عزيز و آخر شر ايلەمەسى (اللاه هىچ كىمىسىنى اول عزيز و آخر شر ائىلە
مەسىن!) خدا هيچكس را اول عزيز و آخر شر نگرداڭ
النو دوزى يوخىدى (الينىن دوزۇ يوخىدۇر): دىستىش نمك ندارد
اله قرقە بالا چخارمىز (آلا قارقا بالا چخارماز) زاغچە رنگى بىچە اش نمى ماند

سونقور تورکجه سی و فولکولوروندان اورنک لر
امیر دیوان فراشی، ایله ایوزه یاراشی (امیر دیوان فراشی، ائله افزرووه یاراشی) فراش امیر دیوان
هستی و به خودت شایسته است
او آتلو و بز ده پیاده (او آتلی و بیز ده پیادا=بایا) او سواره و ما پیاده
اوتنه کیول توریر، کیوله ره اوتن (او ددان کول توره، کولدن اود) از آتش خاکستر و از خاکستر آتش
ایجاد می‌شود
اوچه آنه مین، تیز دوشر (اوچا آنا مینه، تیز دوشه) به اسب بلند سوارشده زود می‌افتد
اورچ‌ممی بیچو (اولچمه‌میش بیچیر) اندازه نگرفته می‌برد
اوزن آره‌مو عقلی، توپوزن‌ه‌ری (او زون آدامین عاقلی، توپوزوندا- توپوغوندادیر) عقل آدم دراز تا پاشنه
پایش می‌باشد
او شاق عزیزدی، تربیتی عزیز راغ (او شاق عزیزدیر، تربیتی عزیز راق) بچه عزیز است و تربیتیش
گرامی نر
او غریره قالن، جخی رماله (او غرودان قالان، چیخار ر MMA) آنچه پس دزدزدگی می‌ماند نصیب رمال
می‌شود
او غریسی گوح اولنه، ایو ایبه‌سنی توتر (او غروسو گوح اولاندا، ائو ایبه‌سینی توtar). دزد که قوی
باشد صاحبخانه را دستگیر می‌کند
اولمی ایلان مینجوقی (اولموس ایلان مینجیغی) مهره مار شده است
اولمیش آینه و گون (اولموس آینا و گون) آئینه و آفتاب شده است
اون دیرمانه، بیجه بتمن اونی یوح. (اون دیرماندا، بیجه بتمن اونو یوح) در ده آسیاب، یک من آرد
ندارد
اوونو ایپکنه، چچه گیتماع اولمز (اوونو ایپکین چچه گئتمک اولماز) با طناب او به هیزم نمی‌توان
رفت
اوونی آنمی، غرویلی آسلمی داره (اوونو اله‌نمیش، الهی = قریلی آسلیمیش آغاچا=دارا) آردش
را الک و غریلش را اویزان کرده است
ایت اوغلی، پیشی صفت (ایت اوغلو، پیشیک صیفت) پدر سگ گربه صفت
ایت صفت دیولی، پیشی صفتی (ایت صیفت دئیلیم، پیشیک صیفتی): سگ صفت نیستم گربه صفت
هستم
ایت قچنه تیکان چخارماغ (ایت قیچیندان تیکان چیخارتماق). از پای سگ خار در آوردن
ایت گیدی مهچیره (ایت گئتدی مچیده) سگ به مسجد رفت

رضا همراه

سونقور تورکجه سى و فولکولوروندان اورنک لر

ایت هېزلۇغۇنىرى، قورت گلى كنه (ایت هېزلىيىندىن دىر، قورت گلىر كندە): از دلگى سگ است كە
گرگ بە دە وارد مى شود

ايشرمه لو سيوزلرى ايشردوغ (ائشىدەللى سۈزلىرى اشىتىدىك) حرف هاي شىنىدى را شىنىدىم
ايشى ايشىدە قالىنە، بىرن و قولاع اولى (ائشىشكەلىكىدىن قالاندا، بورون و قولاق اولار): خر
اگر اداي خرى در نياورد او را مثله مى كىند

ايشى گترم باشىنە، دباغ درى باشىنە گتەمەمى (ابش گتىررەم باشىنە، دبىاغ درى باشىنە گتىرمە-
مېش) بلائى بە سرشن بىاوردەم كە دباغ بە پوست نكىرە است
ايشى هارده، دوشى هاره (ائشىشكە هاردا، دوشىك هاردا) خر كجا، تشك كجا
ايشى ايولماغى، ايت بىرامىرى (ائشىھىيىن اولمەيى، ايت بایرامىدىر) مرگ خر عروسى سگ
است

ايشىي پالانە يىپير (ائشىھىيى پالازىيىنان يئىيىن): خر را با پالان قورت مى دەد
ايشىي گىوجىنە گلمىياو، گىريشىمىي پالانە (ائشىھىيىن گوحوندن گلمەيىر، گىريشىمىش پالانىنە): زور
خر نمى ايد بە پالان گىرە دادە است
ايشىي نە بىلىي يورغان، دوشىي نەمەرى (ائشىشك نە بىلىي يورغان، دوشىك نەمەدىر) خر چە مى
داند لحاف و تشك چىست

ايشىي ولپىرە گىچدى (ائشىھىيى كۈپرۈدن گنچدى): خرس از پل رد شد
ايشىينى گورسە، هارده قورت يەمىي (ائشىھىيىنى گۈرسىن، هاردا قورت يئمېش) خرس بىنىي كجا
گرگ خورده است

ايشىيە مىنماع بىجە عىبىدى، انماق اىكىي (ائشىھىيە مىنماك بىرچە عنىبىدىر، انماك اىكىي) سوار شىن
يىك عىب دارد و بىادە شىن دو تا
ايكى قىچى واردى، ايكى رە آلى سانى (ايكى قىچى وار ايدى، ايكى دە آلدى ساتىن) دوپا داشت دو
تا ھەم خريد

ايكى قىرانلوق ايشىدە، بىر قران يارملوق كورىگ دوپىش (ايكى قىرانلىق اشىشكەندە، بىر قىران
يارىملىق قودوق دوشەر) از الاغ ۲ قرانى كرە يىك و نىم قرانى متولد مى شود
ايلان شىرىن دىلنىن چىخىار يازىيە (ايلان شىرىن دىلىنىن چىخىار يازىيە) مار با زبان خوش از لانە بىرون مى
آيد

ايلان هر نا غره كجدى، دەلۋە گىنە گەرى راس اوسى (ايلان هر نە قىدەر كج=ايرىدىر، دلىيە گىنە
گەرك راست=دوز اولسون): مار هر اندازە كج و معوج است وقت سوراخ رفتىن باید راست باشد
ايلان يەمىي، اولمىي ازداها (ايلان يئمېش، اولموش ازداها) مار خورده و ازده ها شىدە است

سونقور تورکجه سی و فولکولوروندان اورنک لر
ایلوسی ایولن آوونی، حلوا بیین آونمه‌ری (اولوسو اوله‌ن آوووندو، حالوا بیه‌ن آوونمادی) صاحب
عزا ارام گرفت، ولیمه خور بی قراری می‌کند
ایمامزاره شمه گترن و شمع اوغلینی تانیر (ایمامزادا شمعی گتیره‌ن و شمع اوغورلایانی تانیر).
امامزاده نذر کننده شمع دزد شمع را می‌شناسد
اینه آردی سارو چیوری، نه آردی وار نه ایوزی (عنینی آردی ساری چؤره‌ک، نه آردی وار نه اوزو) مثل
نان ساجی پشت و رویش پیدا نیست
ایوز باشني باغله‌بیلمیباو، گیتمی گلین باشی باغاییه (اوژ باشینی باغلایابیلمیر، گئتمیش گلین
باشی باغلایا) سر خودش را نمی‌تواند بیندد سریچ عروس می‌خواهد بیندد
ایوز داشی و ایوز باشی (اوژ داشی و اوژ باشی): سنگ خودش و سر خودش
ایوز و دیوز- (ایوز و دوز) صد و درست
ایوزی بیجه اوختیجین (خوکیجین؟)، سؤزلری بیجه کوچیجین (اوزو بیرجه اوختا؟، سؤزلری بیرجه
کیچیجه) خودش به بزرگی (؟)، حرفاهاش کودکانه
ایوزی دیسه دیرمان داشی‌ری (اوزو دیه‌سن دیرمان داشی‌دیر): چهره اش مثل سنگ آسیاب می‌
ماند
ایولماع بی گون، شیون بی گون (اولمک بیر گون، شووهن بیر گون) مردن یک روز است و شیون یک
روز
ایولووه ایوز ورسه، سیچر کفنه (اولویه اوز وئرسن، سیچار کفنه). به مرده که رو بدھی کفن را نجس
می‌کند
ایت هیزلوقنیه، قورت سامانلوقده بالا ایللر (ایت هیزلیبیندن، قورد سامانلیقدا بالا ائیله‌بیر) از هیزی
سگ گرگ در کاهدان بچه می‌گذارد
باخر ایوزنه، دیبر بو منم، اینانمه‌رم (باخیر اوزونه، دئیبر بو منم، اینانمیرام) به خودش نگاه می‌کند
می‌گوید این منم باور نمی‌کنم
باشم سینر، نرخم سینه‌رمه (باشیمی سیندیر، نیرخیمی سیندیرما) سرم را بشکن، نرخم را کم نکن
باشی دیدی الحد داشنه (باشی دیدی الحد داشینا). سرش به سنگ الحد خورد
باشی نومورته‌ره چخمه‌می (باشی یومورتادان چیخمامیش) سرش از تخم مرغ بیرون نیامده است
باشی سارولوغی، چکل‌ممی (باشی ساریلیغی، چکیلمه‌میش) هنوز زردی سرش (مثل جوجه ای
که از تخم در می‌آید) کشیده نشده است
باغده آکمه آلو، کرده دیمه خالو (باغدا اکمه آلی، کورده دئمه خالو) توی باع آلو نکار و به کرد هم
حالو نگو

رضا همراه

سونقور توركجه سى و فولکولوروندان اورنک لر

بالا ننهره يه كه (بالا ننهدن ينكه). بىچه از مادر بزرگ تر

بالوغ بىلمەسى، خالوق كه بىلىي (باليق بىلمەسە، خاليق كى بىلىي) ماھى نداند، خالق كه مى داند

بالوغ توتىن، گوتىنى باغلىر سوغ سوھ (باليق توتان، گۇتونو باغلار سوھىق سوھا) كسى كه ماھى مى

خواهد باید توي آپ سرد بىشىند

بره كو اوخيي يياو (؟ اوخويور) شر و ور مىخواند

بزه گلن بزه اوخشار، دوشالرى قوزه اوخشر (خوشىر) (بىزه گلەن بىزه اوخشار، داششاقلارى قوزا

اوخشار). مىھمان ما خلق ما را دارد، خايە هايىش بە گردو مى ماند

بقال داشده اوغلار، سىچان نە كىشمىشىدە (باقفال داشدان اوغورلار، سىچان دا كىشمىشىدەن) بقال از

سنگ مى دزدد و موش از كىشمىش

بەلرکى خرمانە، بو ايل ساورا ورى (بىلدىركى خرمى، بو ايل ساورا وئىرى؟) خرمەن پارسالى را

امسال باد مى دەد

بو ايل قوش بىلرکى غوش.... ايلكى يياو (بو ايلكى قوشو گلېپ بىلدىركى قوشما جىوحىو-جىك جىك

أۋىرەدىر) چوجه امسالى بە جوجە پارسالى ... ياد مىدەد

بو ياخون يولوجى، يا خوش دىلەو، يا چوخ پىلولو (بو ياخين يول اوچون، يا خوش دىلىن، يا چوخ پولون

اوچون) بىرى راه كوتاه يا زيان خوش و پول زىادت

بۈسان ايەسى گلەمى (بۈستان بىيەسى گلەمىش) صاحب بىستان آمده است

بۈسانى گل چخارمى (بۈستانى گول چىخارتەمىش) بىستانش گل حالىز روئىدە است

بۈغار يىدى بوغىنى وار (بۈغازىن يىددى بوغۇنو-بوغۇمو وار) گلو ھفت گرە دارد

بۈگۈنكى قوش و دونوڭى قوش (بۈگۈنکو قوش و دونەنكى قوش) گنجىشك امروز و گنجىشك دىروز

بۈيىنى (بۈونى) تور كىسمز (بۈيىنونو تىر=ناجاق كىسمز) تىر گردىش را نمى بىردى

بىت دویشمى تومانى (بىت دوشموش تومانىنا) توي تىباشش شېش افتادە است (=زەن مى خواهد)

بىت دویشمى كورالى (بىت دوشموش كورالىنى) شېش بە دست كور افتادە سەت

بىچە ايىشى گىترم باشنى، بىلىسى بىچە باتمان اون نە، نا قەرە فطىرە چىخ (بىرچە ايىش گىتىرەرەم

باشىينا، بىلىسىن بىرچە باتمان اوندان، نە قەدر فطىرە چىخار) كارى بە سەر او بىاوارم كە بىفەمد از يك

من آرد چقدر فطىرە در مى آيد.

بىچە ايولمەسى، بى كىمسە درەلمەز (بىرچە اولمەسە، بىر كىمسە دىرىلەمز) تا يكى نمىرد يكى زىنە

نمى شود

بىچە دى، بىچە ايىشى! (بىرچە دى، بىرچە انىشى!) يكى بگو، يكى هەم بىشى

رضا همراه

سونقور تورکجه سی و فولکولوروندان اورنک لر

بیچه سنه دیره: داداو آجنه ایولی. دیری: واریدیو و یهمه‌ری؟ (بیرجه سینه دئدیلر: ددهن آجیندان اولدو، دئدی: وارییدی و یئمه‌دی؟) به یکی گفتند پدرت از گرسنگی مرد، حواب داد، داشت و نخورد؟

بیچه نادان داش آتی چاه، غرخ عاقل چخارماع باشامز (بیرجه نادان داش آثار چاهها=قویویا، قیرخ عاقیل چخارماق باشاماز) نادانی به چاه سنگ می‌اندازد صد عاقل از بیرون آوردن آن عاجز می‌مانند

بیچه یالنچی، بیچه ره طمه‌کار (بیرجه یالنچی، بیرجه ده تاماھکار) یکی دروغگو و دیگری طمعکار بیچه بینه غورخ، بیچه یمینه (بیرجه بینه‌ندن قورخ، بیرجه یئمینه‌ندن) یکی از خورنده بترس یکی از کسی که می‌گوید نمی‌خورم بی‌حیایه سلام ور و رد اول (بی‌حیایا سلام وئر و رد اول) به بی‌حیایا سلام بده و برو بیرام، قارداش گه بارشاخ، ایوریده کی ایوریده (بایرام، قارداش گل باریشاق، اوره‌کده کی اوره‌کده) عید است بیا اشتی کنیم و آنچه در دل داریم بماند

بیله دوسلوق ایله، دوشمنچیلوق یه‌ری غالسي بیله ره دوشمنچیلوق، که دوسلوق یه‌ری غالسي (بنله دوستلوق ائله، دوشمنچیلیک یئری قالسین بنله ده دوشمنچیلیک کی، دوستلوق یئری قالسین) جوری دوستی کن که جای دشمنی بماند و طوری دشمنی کن که جای دوستی باقی بماند

بیر یرده یاتمز، سو گیسی آلتنه (بیر یئرده یاتمار، سو گئتسین آلتینا) جائی نمی‌خوابد که آب زیرش برود

پخ یکین فاسقی، بیلنره‌ی (پوخ بینه‌نین قاشیغی، بیلنده‌دیر) کسی که ... می‌خورد قاسقش را در شال کمر دارد

پشه اغزنه اولاو (میغمیغا آغزیندا اولور) مگس در دهانش می‌میرد پفنه پلو غیرلمز، دیوگی ایسه‌رو و سارو یاغ (پوفونن پیلوو قایریلماز، دوبو ایسته‌ر و ساری یاغ) با پف پلو درست نمی‌شود برنج می‌خواهد و روغن زرد پیچاع ایوز دسه‌سینی کسمز (پیچاق افرز دسته‌سینی = ساپینی کسمز) چاقو دسته خود را نمکبرد

پیش اماع؟ (فشن ایلماق؟) توماننه (ایشهمک تومانینا) ادرار کردن به شلوار پیشی بزه‌درماع (پیشیک بزه‌تديرمک) گریه را بزک کردن

پیشی پیشی ایله‌ماع (پیشی پیشی ائله‌مک) پیشی پیشی کردن

سونقور تورکجه سى و فولکولوروندان اورنك لر

رضا همراز

پولم حیومنه، عقلم باشمنه (پولوم حبیبمده، عاقلیم باشیمدا) پولم در حبیم، عقلم در سرم
پیونه‌چی ایاغ بالان اولی (پینه‌چی آیاچ بالین اولار) بینه دوز پا برھنه مى شود

تا ماپی دریری، بو اوون ایله اریری (نا ماپی دیریدیر، بو اون اللہ ایریدیر) تا ماافی (اسمی برای
تمسخر) زنده است، این آرد خوب نرم نمی شود و درشت است
تازجیه دیبر توت، دویشانه دیبر قاج (تازکیبا دئیبر توت، دووشانا دئیبر قاج) به تازی می کوید بکیر به
خرگوش می گوید فرار کن
تای دوشسی، زرنگله‌مه‌سی (تای؟ دوشسون، زیرینگله‌مه‌سین؟) جیزی بیافتند و صدا هم ندهد؟
تند گیسه دیلله بیجدی، یواش گیسنه دیلله گیجدی (تند=بنین گنتسه دئیه‌رلر بیجدیر، یواش
گنتسه دئیه‌رلر گیجدیر) تند بروی می گویند زرنگ است، یواش هم بروی می گویند گیچ است
توپا ایوزی آغزیم، کفتی‌کاری‌ری (تبیک اوزو آغزیماز، کفتی کاریدیر) لگدی که می خوری خودش
درد نمی کند کنفی و سر کوفت آن دردآور است
توخو آحده خوری بوخ (توخون آحدان خبری بوخ) سیر از گرسنه خبر ندارد
توق ایوز باشنه کیول اللر (توبیوق اوزو اوز باشینا کول الھ) مرغ خودش خاکستر را بر سر
خودش می ریزد

تولکی آغزی چاتمز ایوزمه، دییر ترشدی (تولکو آغزی جانمار اوزمومه، دییه‌ر تورشدور) دهان رویاه
به انگور نمی رسد می گوید ترش است.

تولکی ایسی‌بیو گیسی پرچینلو باعه (تولکو ایسته بیر گنتسین پرچینلی باغا) رویاه دوست دارد که
به باع پرچین دار برود (ولی نمی تواند)

تولکیه دیلله: شاهدو کیمنی، دییری: غویرغم (تولکوبه دئدیلر: شاهیدین کیمدیر، دئدی:
قویروغوم) به رویاه گفتند شاهدت کیست گفت دمم

جانمار چه‌کوری سوه (جانمار چکیر سویا) جانمار آب می کشد
جن گورممی، آرم بوغاو (جین گورمه‌میش، آدام بوغور) هنوز جن ندیده آدم خفه می کند
جوچه‌نى آخر پائیز سایلله (جوچه نى کوز سونوندا=پائیز آخریندا سایارلار) جوچه را آخر پائیز می
شمارند

جیوونه بیت مناجات وراو (جیبینده بیت مناجات وئریر) شپش در حبیش مناجات می خواند

رضا همراه

سونقور تورکجه سی و فولکولوروندان اورنک لر

چاغلی چاغانه بی زار دوویدی، اینی که ترنه ویرانه سیری (چاغالی؟ جاغیندا بیر زاد دئیبلدی، ایندی کی ترنه؟ ویرانه سیدیر) در بهترین شرایط و روزهای او حش هم چیزی نبود الان که اوضاع خوبی هم ندارد

چاوانه گری ایوزنو سووی اوله، سو توکماگنه چاوانه دولمز (قویو گرهک افزونون سویو اولا، سو توکمکین قویو دولمار) چاه باید از خودش آب داشته باشد با آب ریختن چاه پر نمی شود چندی، دیشمی کیوزه (جوفیدور، دوشموش کؤزه) خاشاک است به چشم رفته چراغ ایوز دیونه اشغلوغ ورمز (چیراق اوز دیینه ایشیقلیق وئرمز) چراغ دور خودش را روشن نمی کند

چوخلوخ، پوخلولوغ (چوخلوق، پوخلولوق) زیاد بودن و خراب شدن کار

حاشا او قزل نشته، که او شاقم باشی ایچنه قینه سی (حاشا او قیزیل نشته، کی او شاغیم باشی ایچینده قایناسین) دور باد آن نشت زری که سر بچه ام در آن بجوشد حلالزاره بارشدی، حرامزاره فارشdi (حلالزادا باریشدیر، حرامزادا فاریشدیر) حلال زاده آشتنی کرد و حرام زاده به هم زد
حله شوره یئمیشو؟ (هله شورا یئمیشس؟) هله هوله خورده ای؟
حمام (زم زم) سووینه آشنا توتاو (حمام سویونا آشنا=تایش توتاب) با تعارف کردن آب زمزم برای خودش آشنا بیدا می کند

حیالو حیا ایلری، بی حیا دیری منه قورخدي (حیالی حیا ائله‌دی، بی‌حیا دئدی مندن قورخدو) با حیا خجالت کشید، بی‌حیا گفت از ترس من است

خدا آجن چراغی، بنه گیچره بیلمز (تانری آجان چیراغی، بنده گنچیره بیلمز) چراغی که خدا روشن کند بند نمی تواند خاموشش کند

خدا داغی تانیر، قار قور انسنه (تانری داغی تانیر، قار قویور اوستونه) خدا کوه را می شناسد برف روی آن می نشاند

خدا نجار دیول، ولی تخته تراشdi (تانری نجгар دئیل، ولی تخته تراش=آگاج یوناندیر) خدا نجار نیست ولی تخته تراش است

خدا وردی عینیه، دیشی یوخدی چینیه (تانری وئردی عئینیه، دیشی یوخدور چئینیه) خدا به عینی (عین الله) داده ولی دندان ندارد بخورد

خданو داروغه سی، بازار دهري (تانرینین دارغاسی، بازاردادیر) داروغه خدا در بازار است

خلو عقلی گیوزنه ری (حالقین عقلی گؤزوندەدیر) عقل مردم در چشم آنان است
خنه چوخ اولن نه، توته لی گوته (خینا چوخ اولاندا، توئارلار گؤته) حنا که زیا باشد بههم می گیرند
خوش مجمه بیه، نه آردی وار، نه ایوزی (اوحشار مجمه بیه، نه آردی وار، نه اوزو) به مجموعه می ماند
نه رو دارد ونه پشت

دادا آزاله، ننه آزاله، آرسنه چحمی گل آلاله (دده آزالا=بنهین، ننه آزالا، آراسیندان چیخمیش آلا)
گولو پدر مدفوع چارپایان، مادر هم مانند مدفوع چارپایان، ولی از این میان گل آلاله بیرون آمده است
داداسنه نه گلی دردم، که او شاق نه نمه گلاؤی توتم (دده سیندن نه گولو دردیم، کی او شاقدان نمه
گولابی توتم) از پدرش چه گلی چیدم که از بچه اش چه گلابی بگیرم
داداسینی گورمه کییدم، ننه سی غصه سنه نه اویلدرم (دده سینی گورمه بیهیدیم، ننه سی غوصه سنه
سیندن اوله ردم) اگر پدرش را نمی دیدم از غصه مادرش می مردم
داش آت، تا قولو آجه سی (داش آت، تا قولون آجیلسین) سنگ پرت کن تا دستت باز شود
داش ایوز بزنه آغردی (داش اوز بزیندە آغیردیر) سنگ در جای خودش سنگین است
داع یخلمه سی، دره دولمز (داع یخیلماسا، دره دولماز) تا کوه خراب نشود دره پر نمی شود
درد بیجه اوسي، چکماغي آسان اولي (درد بیجه اوسي، چکماغي آسان اولار) درد اگر یکی باشد
تحملش آسان می شود
درد گلی خروارنه، توکلی متفالنه (درد گلر خروارینان، تؤکوله ر میتفالینان) درد با خروار می آید به
متفال مکرود
دری گذري دیوشی دباخانه بیه (دری نین گودری=یولو دوشوب دباخانایا-دریچی بیه) گذر پوست به
دباخانه می افتد
دریا ایت آعزینه بیس اولمز (دریا=دنیز ایت آعزیندان بیس اولماز) دریا به پوز سگ نجس نمی شود
دنیا قویرغی اوزن نی (دونیا قویروغو اوزوندور) دم دنیا بلند است
دنیا مالی، دنیایه غالی (دونیا مالی، دونیایا قالار) مال دنیا به دنیا می ماند
دنیانی یا حریف یهیر، یا ظریف (دونیانی یا حریف یئیه، یا ظریف) دنیا را یا حریف (گردن کلفت) می
خورد یا ظریف (به طناری)
دوز جالننی (دوز جالاندی) نمک ریخت (بچه ای که می افتاد)
دوس اوري که بغله دری، دشمن گیوله دری (دوست اودور کی بیغلادار، دوشمن گولدوره) دوست
آنست که می گریاند ولی دشمن میخنداند

سونقور تورکجه سى و فولکولوروندان اورنک لر
 رضا همراز
 دوس اوري كه سنى بىغىلدرە، دوشمن اوري كه سنى گوپىلدرە (دوسەت او دور كى سنى بىغلادا،
 دوشمن او دور كى سنى گولدورە) دوسەت آنسىت كە ترا بىگرىياند و دشمن آنسىت كە ترا بختىاند
 دوسەت دوستىي بىچە پۇت (پۇوت؟) قوزنه ايسىر (دوست دوستو بىرچە پوك قوزونان ايسىتەر) دوسەت
 دوسەت را حتى با يك گردوى پوك مى خواهد
 دونە (دۇوه) يوكنە بىر (دۇوه يوكوندن يئىھەر) شتر از بارش مى خورد
 دوهەيى دېرىھەلە: بالاو تاپلىمى، دېرىي: يوكم آغىر اولى (دوھەيى دېنىبلەر: بالان تاپىلىمىش، دېنىي: يوکوم آغىر
 اولار) بە شتر گفتىند بىچە ات بىدىنا آمد گفت بارم سىنگىن تر شد
 دووه ئوغلىن جاغ كل آلى دوماغى اشكاردى (؟)
 دىام اركىدى، دياوسە ساغىي؟ (دېئىرەم اركىدىر، دېئىرسەن ساغ؟) مى گويم نە است مى گونى
 بىدوشىش؟
 دېرلە بىشى پوخو درمانىچى ياخچىرى، اوسىنىي اورتىدى (دېنىيلر بىشىك پوخو درمان اوچۇن
 ياخچىدىر، اوستۇنو اورتىدو) بە گربە گفتىند مدفوعت براي درمان خوبىست روى آنرا پوشاند
 دىسە داشتىي كسانوواخ (？)
 دىسە دېرمانچى توغىرىي (دېئىسن دېيرمانچى توپوغودور) انگار مرغ آسيابان است
 دىسە ليك لىرەرى (دېئىسن ليك ساپىدىر) مثل دستە ليك لىرە (خىلى لاغىر و بارىك) است (ليك =
 پىنه، اهرم، قىچى در كىشتى، لىرە = وسیله اى براي رسىيدىن پىشم)
 دىلىي ايوز گرتىه دوپىلىي (دېلى اۆز ؟ دېپىلدىر) زبانش دست ؟ خودش نىست
 دىھسە كىشى، كىشىمىشى توكلى (دېسەن كىشى، كىشىمىشى تۈكۈلەر) بىگىبى كىشى، كىشىمىشى مى
 رىزد
 ديو ايشى، ديوان ايشى (دئو ايشى، ديوان ايشى) كار ديو، كار ديوان

زرنگىسى، ال غۇ ايوز بىرکو اوسمەن (زىرنگىسى، ال قوى اۆز بۇرکۈن اوستۇنە) خىلى زرنگى دىستت را
 روى كلاھ خودت بىڭدار

سامان آلتىنە سو يېرەدرەنى (سامان آلتىندان سو يېرىتىدىرىنەن) زىر كاه آب بە زمين فرو مى رود
 سامان ايوزو دې يول، سامانلىق ايوزونى (سامان اۋازونون دېيىل، سامانلىق اۋازونون) كاه از خودت
 نىست كاھدان كە از خودت است
 ساواخ دەر (دەھىرى) دېيىگىماخ (دېيىگىماخ) (سويوق دەمير دېيىمك) آهن سرد كوبىيدىن

سونقور تورکجه سى و فولکولوروندان اورنک لر
رضا همراز

سحر گيوننه غزمه مى، ايسياو آغشام گيوننه غرزنه (سحر گونوندن قيزماميش، ايسته بير آخسام
گونوين قيزينا) با آفتاب صبح گرم نشده مى خواهد با آفتاب غروب گرم شود
سنە خير گورن، تاريره بلا گوري (سنەن خئير گورەن، تانرىدان بلا گۈرەر) آنكە از تو خير بىند از خدا
بلا مى بىند

سەغلهلىنى دىرمانه آغادرمى (ساقفالىنى دىيرماندا آغارتمىش) رىشىش را در آسياب سفید كردى
سەنو ساغلاڭو، بهزم ايوزى آغلۇقدى (سنەن ساغلىغىن، بىزىم اوزو آغلىقدىر) سلامتى تو رو سفیدى
ماست

سو آپارسى بەلۇ، نامرد كولپى سەنە گىچمىسىه (سو آپارسا بىلە، نامرد كۈرپۈسوندن گئچمەيەسەن)
حتى اگر آب ھم بىدت، از پل آدم نامرد عبور نكىن

سو جوغورى تاپىر، ھيز دە اوغىرنى (سو چوخورو تاپار، ھيز دە اوغرۇنۇ) آب چالە را مى يابد و ھيز
ھم دزد را

سو چالى سوبر و ھيز ھيزى (سو چالانى سئوھر و ھيز ھيزى) آب بىنباڭ جاه مى گردد و ھيز بىنباڭ
ھيز

سورە كرە توتماغ (سودان كرە توتماق) از آب كرە گرفتن

سۇوھ چاتىمە مى، تومان غازمىي (سۇيا چاتىمamish، تومان قازmish) بە آب نرسىدە شلوارش را در
آوردا

سيچان بالاسى، اولي حوالدوز (سيچان بالاسى، اوilar حووالدوز) فرزند موش مى شود حوالدوز
سېنىغ قلى بويىنە باغلهلە (سېنىق قولو بويونا باغلاڭلار) دست شىكستە را بە گىردىن مى بىندىن
سيوز دىيىنە، اوتوز ايکى دىش آرەسەنە چىخى، اوتوز ايکى نفر دە بىلىش (سۆز دئىئەندە، اوتوز ايکى
دىش آراسىندان چىخار، اوتوز ايکى نفر دە بىلىش) حرفى كە مى زىنی از بىن سى و دو دندان رد مى
شود و سى و دو نفر ھم آنرا مى دانند

سيوز سىوز گەترى (سۆز سۆزو گتىرەر) حرف حرف مى آورد

شانس اولمەيىنە، غاتوق دىش سىنەرىرىي (شانسى اولماياندا، قاتيق دىش سىنەرىار) شانس كە
نباشد ماشت دندان مى شىكىن

شىرە اىشدوخ، گىوزدە دويسىدوخ (شىرە اىچدىك، گۈزدىن دوشدوك) شىرە خوردىم از چشم افتاديم

عالىم عالمنە، سە ايلە منم خالەمنە (عالىم عالمنىن، سە ئىللە منىم خالامنان) مردم عالىم با ھم مشكل
دارند و تو فقط با خالە من

رضا همراه

سونقور تورکجه سی و فولکولوروندان اورنک لر

عین خرنگ در بیوری (دوری؟) (؟) مانند دور خرنگ؟ (خرنگ=استخرا، گودال آب)

غوره باخی غوریه، سو گوتري (قورا باخار قورایا، سو گوتوره) غوره به غوره نگاه می کند و آب می آورد

فیل ایسین، هندوستان یولینی لقه‌لر (فیل ایسته‌ین، هیندیستان یولونو تیکله‌؟) آنکه فیل بخواهد راه هندوستان را باید بکوبد

فیل ساتن، بره آله‌بیلمز (فیل ساتان، بره=فزو آلا بیلمز) فیل فروش، بره نمی تواند بخرد قابسیز قینه‌می (قابسیز قاینامیش) بدون طرف جوشیده است

قاب قومارخانه اولمی (قاب قومارخانا اولموش) قاب قمار خانه شده است
قاپوره گیتمه‌می، پنجره‌ره گل‌لی (قاپیدان گئتمه‌میش، پنجره‌دن گل‌دی) از در نرفته از پنجره برگشت
قاتنق دولیلی، آغزو دیورنه غاله (فاتیق دئیلدار، آغزیوین دؤورونده قالا) ماست نیست که دور دهانت
بماند

قارپوز وراوله غولتوعنه (قارپیز وئریلر قولتوعونا) هندوانه زیر بغلش می دهند
قارنمه‌چی دیول، قدرمیچی‌ری (قارنیم اوچون دئیل، قدریم اوچوندور) برای شکمم نیست برای منزلتم است

قارنه قرخ تولکی ایونیه‌ر، هیچ بیرنو قویروغی بیربریه دیمه‌ز (قارنیندا قیرخ تولکو اوینایار، هئچ بیرینین قویروغو بیر بیرینه دیمز) در شکممش چهل رویاه بازی می کند که دم هیچ‌کدامشان به هم نمی خورد

قارنی دولو اروار، یاغ گورنه دوغماغی گه‌لی (قارنی دولو آرواد، یاغ گئره‌نده دوغماغی گله‌ر) زن حامله با دیدن روغن زائیدنش می گیرد
قازان گیدی، غازانچه گه‌تردی (قازان گئتدی، قازانچا گتیردی) دیگ رفت دیگجه آورد
قاش غنجی؟ (خنجکه؟) (خنج؟=بیراسته، خنجکه؟=عشوه و ناز) (قاچ قوشنی؟- فرار کن همسایه؟)

قانینی توتمی قاشوغه (قانینی توتموش قاشیغا) خونش را در قاشق کرده است
قراغنه باخ بیززینی آل، نه‌یه باخ قزني آل (قیراغینا باخ، بئزینی آل، نه‌یه باخ، قیزینی آل) کنارش را نگاه کن و پارجه را بخر، مادر را نگاه کن و دخترش را بگیر
قرقه گیوزنی ره چخاری (قارقا گئزوونو ده چیخاردار) چشم کلاع را هم در می آورد

سونقور تورکجه سى و فولکولوروندان اورنک لر
رضا همراز

قرم اوئى سنگين سنگين، بختو آجلى رنگين رنگين (قىزىم اوئور آغىر آغىر، بختىن آچىلا آلا آلا) دخترم
سنگين منتظر باش كه بختت باز خواهد شد به خوبى
قرم سنه دىام (دىيان؟)، گلينيم سه ايشر (قىزىم سنه دىيىرەم، گلينيم سن ائشىت) دخترم به تو مى
گويم عروسما تو بشنو

قرمه‌رەم اوتونه، كور اولم تىوتەنونه (قىزمادىم اودونا، كور اولدوم توتونوندن=دودوندان) از آتشت گرم
نشدم ولى از دودت كور شدم

قهچووی يورغانوجىن اوزار! (قىچىوي يورغانىن جان اوزات!) پايت را اندازه گلىمت دراز كن
قهچىي بىرماغى گياودى گىوزنە (قىچىي بارماگى گىرىپىدىر گۈزونە) انگشت پايش توى چىشمىش مى
رفت

قورت اويزنەرى (قورت اۇزوندىرى) كرم از خودش است
قورت وورنە گله اىچنە، واي اونو حالنە كه بىجە قوزى واري (قورد ووراندا گله=سورا اىچىنە، واي
اونون حالىنا كى بىرچە قوزوسو واردىر) وقتى كه گرگ به گله مى زند واي به حال كسى كه فقط يك
بز دارد

قورتە قاچن، ديوشى غول بىانى گىرەنە (قوردا قاچان، دوشەر غول-ى بىبابانى گىرىنە) كسى كه از
گرگ فرار كند گىر غول بىبابانى مى افتند

قورخانچى گىوز، چې دوپىش (قورخانچى گۈزە، چۈپ دوشەر) چىشم ترسو چې مى افتند
قوريغلو تانزى رە، اونى توتەز (قويروقلو تازى دا، اونو توتىمار) تازى دمدار هم او را نمى گىردى
قوش قانانته اىچەر (قوش قاناتىيىنان اوچار) گنجىشك با بالش مى بىردى
قوش قانانته ياغچىرى (قوش قاناتىيىنان ياخچىدىرى) پىزىدە با بالهايش زىباست

قوشنى چناغىي قارن توخ اىلەمزر، محبتى گرم اىھلىپەر (قونشۇ چاناغىي قارىن توخ اىلەمزر، محبتى
گرم اىلەھر) غذايى كه همسايىه براي همسايىه مى آورد شكم سىر نمى كند ولى محبت را زىياد مى
كند

قوشنى حرصنە، اىوز اوشاغە گوتىنى يرتماڭ (قونشۇ حىرىصىنە=آجىغىنە، اوز اوشاغىنەن گۈنۈنۈ
ييرتماڭ) از لج همسايىه ... بېچە خود را پارە كردىن

قوشنى قوشنىرىه ارت آپارى (قونشۇ قونشودان اىرىت آپارار) همسايىه از همسايىه ارت مى بىردى
قوشنىلىوغ اىچنە، دووه يوكىنە اينى (قونشولوق اىچىنە، دووه يوكوين اىتىرەر) در عالم همسايىگى
شتر با بارش گم مى شود

قوم، قوم اتىنى يەسى، سوموگىنى سىنرەز (قوهوم قوهوم اتىنى يېسە، سومويونو سىنديرماز)

فاميل گوشت فاميل را بخورد استخوانىش را نمى شكىد

رضا همراه سونقور تورکجه سی و فولکولوروندان اورنک لر
قوناغ ایوزه کیلن اوسي، ايوايەسي قان يغلایيەر (قوناق اوزو گولەن اولسا، ائو بىيەسى قان
يغلايار) اگر مهمان خنده رو باشد صاحبخانه خون گريه مى كند
قوناغ قوناغ خوشى گلمەز، ايوايەسي هر ايکەلەسینه (قوناق قوناقدان خوشو گلمەز، ائو بىيە
سى هر ايکىلىكىسىندان) مهمان از مهمان خوشش نمى آيد صاحبخانه از هر دو
قيامت او گونىي، ديسىلە و ايشرمەسلە (قيامت او گوندور، دئسەلە و ائشىدمەسەلە) قيامت روزى
است كە بگويند اما نشنوند
قىلى قاتوغىدە چىر (قىلى قاتىقىدان چىر) مو را از ماست مى كشد

كتاب قوخوسى گەلاو، ايشى داغلىيادولە (كتاب قوخوسو گلىر، ائشىشك داغلاپىرلار) بوي كتاب
مى آيد ، خىر داغ مى كىند
كچل گىين نە دويزە، يا باد اولي يا بوران (كچل گئدەنە دوزە، يا يېل اولار يا بوران) كچل كە به صحرا
برۇد يا باد است يا بوران
كھر گەلى، كەنبو يەخە (كھر گەلەر، كندو=پىنك بىخا) اسب كھر مى آيد تا كندو (ظرف سفالى بزرگ
انبار مواد غذايى) را خراب كند
كور باوانى ، شل لە باوانى (?) كور عزيزە . شل هم عزيزە
كور خدارە نەمە ايسىيادو، ايکى شەلا گىوز (كور تابرىيدان نەمە ايستەر، ايکى شەلا گۈز) كور از خدا
چە مى خواهد دو چشم شەلا
كور نان اولمه (?) ناشكر نياش
كور يەمي و كوسە سىچمېش (كور يئمېش و كوسا سىچمېش) كور خورده و كوسە رى....
كورد يەشي، پالتو يرى اولمه ز (كورد يئرلەشەر، پالتو يئرى اولماز) كرد جايىش مى شود پالتو
جايىش نمى شود
كىوزە تا تازەرە، سووپى سوغ ساخلىر (كوزە تا تازادىر، سوپى سوپىق ساخلىار) كوزە تا تازە است آب را
سرد نگە مى دارد

گلەنە يولشىدai، گىينه فارداش (گلەنە يولداش، گئدەنە فارداش) با كسى كە مى آيد رفيق است و
با آنکە مى رود براذر
گەچىي سىوزى، يا خولورە ايشر يا اوشاغىدە (گئرچك سۈزۈ، يا دلىدىن ائشىت، يا اوشاغىدان) حرف
راست را يا از دىوانە بشنو يا از بچە

سونقور توركجه سى و فولكولوروندان اورنک لر
كەلخ قوملوغ ايلىي باخ، قانلوغلو اللى (كىدىك قوهوملوق ائيلەيەك، قانلىقلى اولدوق) آمدىم فامىلى
كىيم كار بە خونرىزى كىشىد
گەلى قاشىنى قىرە، گىوزىنى چخاردى (كىلىدى قاشىنى قابىرا، گۈزونو چىخاردى) آمد ابرۇش را
درست كەندا چىشمىش را ھەم در آورد
گوتى قالمىي دار قاپورە (گۈتو قالمىش دار قاپيدا)... نش در بىن در تىنگ گىير كرده
گورى يوحدى كە كفەنى اولە (كورو يوحدور كى كفەنى اولا) كور ندارد كە كفن داشتە باشد
گولەم يوحدى، ايوزن چوحدى (گۈلۈم يوحدور، اوژەن چوحدور) استخىر نىست و الا شناڭر زىاد است
گىوز گىوز ايلىي باورى (گۈز كۈز ئەلەبىردى) چىشم مى گرداڭ (منتظر است)
گىوزدە غولاغە دورد برماغدى (گۈزدن قولاغا دۈرد بارماقدىر) از چىشم تا گوش چهار انگشت فاصلە
است
گىوزمە سو اىچمەي باورى (گۈزوم سو اىچمەبىردى) چىشمم آب نمى خورد
گىوزه گر سىنۇغ اوخەرە سو اىچر (كوزه گر سىنېق آبخوردان=بايدادان سو اىچەر) كوزه گر از كوزه
شكستە آب مى خورد
گىوزهنى غېدىي، آغازىنى آچدى (گۈزونو قاپادىب، آغىزىنى آچدى) چىشمىش رابىست و دهانش را باز
كرد
گىوزو چخسى، آرو چخمىسى (گۈزو چىخسىن، آدى چىخماسىن) چىشمت در بىايد ولى اسمت در
نيايد
گىوگىدە ياغىر يرە، يا يىرده گىوگە؟ (كۆيىدىن ياغىر يئرە، يا يىردىن كۆيە؟) از آسمان بە زمين مى بارد يا از
زمىن بە آسمان؟

لال قزو دىلىنى نەھەسى بىلى (لال قىزىن دىلىنى نەھەسى بىلىر) زبان دختى لال را مادرش مى داند
لا لا يىلاوسە، نىيە يوخۇ آپارمياو (لا لا يىلايسەن، نىيە يوخۇن آپارمايىر؟) اگر لا لا يى گفتىن بلدى
چرا خوابت نمى بىردى.

لا لا يىلاوسە، نىيە ياتماع گلمىي باو (لا لا يىلايسەن، نىيە ياتماغىن گلمەبىر؟) لا لا يى بلدى چرا
خوابت نمى بىردى

لىلاجە باج ورمز (لىلاجا باج وئرمىز) باج بە لىلاج نمى دەد

مال گىير بى يانە، ايمان مىن يانە (مال گىندەر بىر يانە، ايمان مىن يانە) مال بە يكجا مى رو دىمەن بە
هزار حا

رضا همراه

سونقور توركجه سى و فولكولوروندان اورنک لر

مالوي قاييم توت، غوشىبىي اوغرى ساييمه (ماليوى قاييم توت، قونشۇوو اوغرۇ سايىما) مالت تا
محكم نگە دار تا به همسايەت تهمت دزدى نزنى .

مفت طناف دوشىسى گىرنە، اوزىنى بوغىر (موفت اىپ دوشىسى گىرنە، اۋزونى بوغار) طناب مفت
گىرىش بىايد خود را خفه مى كند

مفت طنافنە اىزۇنى بوغىر (موفت اىپىن اۋزونى بوغار) با طناب مفت خودش را دار مى زند
مفت مال باش سىنگىرى (موفت مال، باش سىنگىرى) مال مفت سر مى شكىند؟

منم آئمنە باغلاو خان آتى قدنە (منىم آئىمى باغلا خان آتى قاتىنا) اسب مرا هم بىش اسب خان
بىندىد

مه نمه دىام، نەمەيىرم نمه چالاوا (من نمه دىنېرەم، تنبوروم نمه چالىر) من چە مى گۈيم طنبوروم چە
مى نوازد

مەتل مەتل ماتنە، شىطان مىنى آتنە (مەتل مەتل ماتنە، شىطان مىنى آتىنە) شىطان بە اسېشىن سوار
شد (شعرى كە در هنگام قصە گۆبى و بازى مى خواندند)

نەھىسى اىسى يىرده چەخاو (نەھىسى اىسىسى يىردىن چىخىر) نەھىسى اىسىسى يىردىن چىخىر
نەھەرە بىھىن سېوتى، بىنە توکدى (نەھەن بىھىن سوتۇ، بورنوندان تۈكۈدۈ) شىرى كە از مادرش خوردە
بود از دماغش رىخت

نەھەسى امچەينى رە كەسى (نەھەسى امچەينى دە كىسەر) بىستان مادرش را هم مى بىرد

هامى چىخىي چىغانلى وار (هامى چىخىي چىغانلى كەسى) هامى اش بە چىغانلى رىسىد
هر باغو بىر چىغانلى وار (هر باغىن بىر چاققالى وار)
هر كە كور اولى، كور اوغلۇ اولمىز (هر كىيم كور اولا، كور اوغلۇ اولماز) هر كىس كور شد كوراوغلى
(قەھرمان ملى خلق تۈرك) نەمىشىد

هر كىيمسەنۇ بى دردى وار، دىيرمانچىنى سو دردى وار (هر كىيمسەنۇ بى دردى وار، دىيرمانچىنى سو
سو دردى وار) هر كىسى مشكلى دارد مشكلى آسيابان آب است
هر كىيمسەيە آغزدى، سەنە قولاغدى (هر كىيمسەيە آغزدى، سەنە قولاقدى) بىرای هر كىس اگر دهان
بود، بىرای تو گوش بود

هر گولو، بى غۇخوسى وار (هر گولون، بىر غۇخوسو وار) هر گلى بويى داره
هر نا غەرە اوتردى ائشاغىسىز، بىجە جفت دوغىدى دشاقسىز (هر نا قىدرە اوتو ردۇ اوشاقسىز، بىر جە
ايکىز دوغىدى داششاقسىز) هر چە بدون بچە ماند آخرش يك جفت دختى زايد

رضا همراه

سونقور تورکجه سی و فولکولوروندان اورنک لر

هر يولی بیجه يولچی بیلی (هر يولو بیرجه يولچو بیله) هر راهی را رهروی می شناسد.

هر بیمه نو، بیجه بیهین واری (هر ینمیه نین، بیرجه بیهنه وار) هر کس که نخور باشد یک بخور دارد

هم آخوردہ یورک، هم توروهه (هم آخیردان ینیبر، هم توربادان) هم از آخور می خورد و هم از توپره

هم یاغله، هم داغله (هم یاغلی، هم داغلی)، هم روغن دار هم داغدار

وای او ناخوش حالنه، ایشی دویشسی یاسینه (وای او ناخوش حالینا، ایشی دوشسون

یاسیننا) وای به حال مریضی که کارش به سوره یاسین بیافتد

یاخچیلوع هیچ وقت ایتمه ز (یاخچیلیق هنچ واحت ایتمز) خوبی هیچوقت گم نمی شود

یاخچیلوع دی النو گلمیه؟ (یاخچیلیقدیر الیندن گلمه یه؟) خوبی است که از دستت نیاید؟

یاخچی و یامانی بیلمز (یاخچی و یامانینی بیلمز) خوبی و بدیش را نمی داند

یاع گئیر یاع اوسمه، یارمه غالیواویلا (یاغانه) (یاغ گئدهر یاع اوستونه، یارما قالار واویلان) روغن

روی روغن می آید و گندم نیمکوب در حسرت می ماند

یاع وارو، سورت اوژ چات قچووه (یاغ وارین، سورت اوژ چات قیچیوا) اگر روغن داری به ترک پای

خودت بمال

یانن همیشه یامان اولی (یانان همیشه یامان اولار) کسیکه برای دیگران می سوزد همیشه منضرر

می شود

بر برک اولنه، سقر سفر گیزوونه گوری (بئر برک اولاندا، سیغیر سیغیر گؤزوندن گؤره) زمین که

سخت باشد گاو نر از چشم گاونر بغل دستی اش می بیند

بری کنگرو، آتی لنگر (بئدی کنگری، آندی لنگری) کنگر خورد و لنگر انداخت

یکه سو توکی، کوچی سهره نی (بئکه سو تؤکه، کیچیک سورونه) بزرگ آب می ریزد، و کوچکتر

سر می خورد

یکه یکه لوع ایله سی، تا کوچی احترامی نی توت سی (بئکه ئیکه لیک ایله سین، تا کیچیک

اچتیرامی نی توت سون) بزرگ باید بزرگی کند تا کوچکتر احترامش را بگیرد

بیکه لقمه آرمی بوغر (بئکه لوقما آدامی بوغار) لقمه بزرگ آدمی را خفه می کند

یول گیینه و داش ده دینه معلوممنی (یول گنده نده و داش دا دیه نده معلومدور) موقع راه رفتن و به

سنگ خوردن معلوم است

بیدی چاییه ورسی، توپوزی یاش اولمز (بئددی چایا وورسا، توپوزو یاش اولماز) به هفت آب بزند

زانویش خیس نمی شود.

رضا همراه سونقور تورکجه سى و فولکولوروندان اورنک لر
 یهودى دىير قروان اولم مسلمانو آخر عقلنه (يهودى دئير قوربان اولوم مسلمانين سون=آخر
 عقلنه) یهودى مى گويد : قربان آخر عقل مسلمان بروم
 يولدوزى دويشمى سو ايوزنه (اولدوزو دوشموش سو اووزونه) ستاره اش روى آب افتاده
سونقور دا اوخونان ماھنى لاردان اورنک لر :

ايچە داغلە باشنه سىسلام سىنى ؟ سىسلام سىنى
 گۆسکو اوستە بالام ؛ بىسلام سىنى بىسلام سىنى

آى اوچە داغلە سارالدى باغلە
 من غريب ايلم آخ مسلمانلر

=+=

ايچى تى قارى منم

گييون ورسى ارى منم

قىرم قوزىدە قازون

حوانم چورى مرم

=+=

باغلەدە بىشە لرده

مى قالدى شىشە لرده

يار گىدى يار قوبىنە

من قالدىم گوشە لرده .

=+=

يار گلو گيولە ؛ گيولە / سو گلو ليولە ليولە / آوى دسمالليندە / ترينى سىورە - سىورە
 بو گلن يارە بنزە ر / شالى گولنارە بنزە ر / بىر يانە مامو اغلو / بىر يانە يارە بنزە ر
 سو ايجىنە لالە يم / ال ويرما بىروانە يم / منيم يارىم غريب دى / عشقىنە دىوانە يم
 دامنە دامە گلمى شم / داموز دىوي دلمى شم / مارال قىزى قوبىنۇ آچ / اوذاق يولدان گلمى شم
 دامنە دامە دامى مىز / ياخوندو ايوانىمىز / سە اوردە چىخ من بوردە / كور اوسى دوشمنىمىز
 المە آدم نار گولو / كيونى بىشىدىم دار گولو / گون گە دىوش دى ايوانە / منه خيال يار گولو
 نىھ باھار گلمى يو / لالە لر آچىل مى يو / ويرانە باغمىزدە / بىروانە تاپىل مى يو

=+=

قورقور قورو واغە / آتلى كىچىچە باغە

کيچه باذرە توز چىخدى / قىرمىزى تومان قىز چىخدى

آرى نى قوروخ پلوان / پلوان گىدى يى چىنه

اوراغ دى دى قېچىنە / ياخ گترو ياخ لىاخى / دسمال گترو ياغلىباخى

دسمال بابام بىلنىھ / بابام شىروان يولنىھ / شىروان يولى سر و سر / اىچىنە ماھى گزر / ماھى لر و

سنچاقى / اصغان لر و پىچاقى / اصغان سنه نه گل مى / آت لوقرە قوش گل مى / ورددوم قوشى

ايو چرددوم / يئدى دنه كېچرم / يئدى دنه آى يىندى دنه / يئدى قارداشىم اولى يىدى / آروادى خاتون

اولى يىدى / اوزو گلاپتون اولى يىدى .